

تنوع گونه های گیاهی در غرب منطقه حفاظت شده اشترانکوه لرستان

سارا عباسی^{*۱}

Sara_abasi2005@yahoo.com

بابک پيله ور^۲

سید محسن حسینی^۳

تاریخ دریافت : ۸۸/۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۸۸/۹/۲

چکیده

زمینه و هدف : مطالعه پوشش گیاهی عامل موثری در بررسی ظرفیت بوم شناختی و سنجش و ارزیابی وضعیت کنونی و پیش بینی وضعیت آینده یک منطقه به شمار می رود . در مطالعه حاضر، تنوع زیستی گیاهی در قسمت هایی از غرب منطقه حفاظت شده اشترانکوه لرستان بررسی شده است.

روش بررسی : سه ایستگاه در غرب منطقه در طبقه ارتفاعی ۱۶۰۰-۱۸۰۰ انتخاب شد. ایستگاه ۱ تحت قرق حفاظتی ، ایستگاه ۲ در این ناحیه فعالیت های انسانی تحت مدیریت حفاظتی منطقه انجام می گیرد و ایستگاه ۳ در مناطق مجاور در خارج مرزهای حفاظتی منطقه انتخاب شد. ۸ قطعه نمونه مربع شکل در هر ایستگاه به صورت تصادفی و در هر ماکروپلات ۳ میکروپلات در عرصه پیاپی شده. در پلات ها فهرست و تعداد گونه های گیاهی ثبت شد . نرم افزار PAST برای محاسبه ی شاخص های تنوع زیستی و رسم نمودارهای تنوع استفاده شد.

بحث و نتیجه گیری : ۶۲ گونه گیاهی از ۲۴ تیره شناسایی شد که ۱۰ گونه انحصاری ایران بود . مقایسه میانگین شاخص های تنوع زیستی نشان داد که وضعیت شاخص ها در ایستگاه ۱ و ۲ نسبت به ایستگاه ۳ بهتر و غالبیت گونه ای در ایستگاه ۱ با ایستگاه های ۲ و ۳ اختلاف معنی داری دارد و شاخص های غنا و تنوع در ایستگاه های ۱ و ۲ وضعیت مناسب تری نسبت به ایستگاه ۳ دارند . با مقایسه شاخص های تنوع می توان اذعان نمود که گونه ها با فراوانی بیشتر و نیز گونه های نادر در ایستگاه ۲ بیشتر بوده و شاخص های منهنیک و مارگالف هم بر غنی تر بودن گونه های این ایستگاه تاکید دارند. با توجه به این که حفاظت سبب می شود تا جنگل سیر تحول تدریجی خود را طی نماید و تنوع زیستی آن نیز حفظ گردد، بیشتر بودن شاخص های تنوع در ایستگاه ۱ و ۲ امری بدیهی است. مقایسه

۱- دانشجوی دکتری محیط زیست، دانشکده محیط زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران* (مسئول مکاتبات)

۲- استادیار گروه جنگلداری، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان .

۳- استاد گروه جنگلداری، دانشکده منابع طبیعی و علوم دریایی، دانشگاه تربیت مدرس .

نمودارهای تنوع درسه ایستگاه نشان دهنده بیشتر بودن سطح تنوع در ایستگاه ۲ می باشد و در ایستگاه ۱ تولید در وضعیت بهتری بوده و تنوع و تولید در ایستگاه ۳ پایین و انقراض در آن شدید بود. درجه بندی تنوع در ایستگاه ۱ به وضوح پایین تر از دو ایستگاه و دو ایستگاه ۲ و ۳ غیر قابل مقایسه بود. از اینرو با توجه به محدودیت شاخص های تنوع زیستی و جهت دستیابی به شاخص ها و معیارهای دقیق تر پیشنهاد می شود که سازگار کردن این فرمول ها با شرایط ایران و بخصوص زاگرس و کاربرد روش های نوین جهت رتبه بندی تنوع در این منطقه مد نظر قرار گیرد.

واژه های کلیدی: تنوع گیاهی، شاخص های تنوع زیستی، منطقه حفاظت شده اشترانکوه لرستان.

مقدمه

بررسی تنوع زیستی گونه ای گیاهی در مطالعات اکولوژیک از اهمیت ویژه ای برخوردار است. اهمیت تنوع زیستی و مدیریت آن که به صورت ویژه بر حفاظت و بهره برداری از منابع بیولوژیکی استوار است (۱)؛ جایگاه منابع حفاظت شده را در حفظ و حراست از تنوع زیستگاه ها و گونه های گیاهی و جانوری تبیین می کند (۲). جوامع زیستی موجود در این مناطق تحت تاثیر فعالیت های انسانی قرار دارند و برنامه های مدیریت در این مناطق زمینه را برای تغییر جوامع گونه ها و تغییر تنوع زیستی در این مناطق فراهم می آورد. ارزیابی تنوع زیستی به دلیل درک ساختار اکوسیستم و کارکرد و سیر تحول آن، حفظ و حراست ذخایر ژنی، بررسی و کنترل تغییرات محیطی و شناسایی مناطق مناسب برای حفظ تنوع زیستی مورد توجه قرار می گیرد (۳). پوشش گیاهی هر رویشگاه به عنوان برآیندی از شرایط اکولوژیک و عوامل زیست محیطی حاکم بر آن است. لذا مطالعه پوشش گیاهی یک منطقه، ضمن این که اساس بررسی ها و تحقیقات ظرفیت بوم شناختی منطقه از جنبه های مختلف است، در عین حال عامل موثری در سنجش و ارزیابی وضعیت کنونی و پیش بینی وضعیت آینده منطقه به شمار می رود که برای اعمال مدیریت صحیح نقش به سزایی دارد. اطلاعات تنوع زیستی گیاهی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه لرستان بسیار اندک است. لذا بررسی تنوع زیستی گونه های گیاهی در این منطقه با هدف حفظ، حراست و توسعه ذخایر ژنی و همچنین آگاهی از تنوع گونه ای آن به منظور شناسایی گونه های بخشی از زاگرس مرکزی از جایگاه مهمی برخوردار است.

مواد و روش ها

منطقه مورد مطالعه

مناطق حفاظت شده ای که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است، در ایران تحت عنوان «مناطق حفاظت شده» طبقه بندی می شود؛ که بنابر تعریف، مناطق حفاظت شده ای هستند که عمدتاً از طریق دخالت های مسئولان انسانی برای اهداف حفاظتی، تحت مدیریت قرار می گیرند. براساس طبقه بندی های انجام شده، این مناطق با طبقه چهارم (IUCN(IV) با عنوان: مناطق تحت مدیریت برای حفاظت زیستگاه ها و گونه ها تطابق دارند (۴). منطقه حفاظت شده اشترانکوه لرستان N3328 تا N3312 عرض شمالی و E4925 تا E4858 طول شرقی واقع شده است. این منطقه با وسعت ۹۸۴۰۷ هکتار در جنوب و جنوب شرقی شهرستان دورود و در بخش غربی شهرستان ازنا و الیگودرز در استان لرستان قرار دارد. تغییرات ارتفاعی اراضی منطقه ۴۰۵۰-۱۳۰۰ متر از سطح دریا است. متوسط باران سالانه ۷۴۴/۶ میلی متر است. منطقه حفاظت شده اشترانکوه دارای دو بخش کاملاً مجزای گرمسیری (زیر سیطره جنگل های بلوط) و ناحیه سردسیری اطراف دریاچه گهر و قله سن بران می باشد (۲) (شکل ۱)